

A portrait of Halide Edib Adivar, a Turkish writer and journalist, is shown in the upper half of the cover. The portrait is rendered in a monochromatic orange-red color. The text 'Halide Edib Adivar' is overlaid on the right side of the portrait in a large, white, sans-serif font.

Halide Edib Adivar

Roman

Handan

HALİDE EDİB ADIVAR

HANDAN

Can Miras

Handan, Halide Edib Adivar

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Tanin Matbaası, 1329 (1912)

Can Yayınları'nda 1. basım: 2007

38. basım: Aralık 2024, İstanbul

Bu kitabın 38. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Abdullah Ezik

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Yıldız Mücellit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. A.Ş.

Maltepe Mah., Gümüşsuyu Cad., Dalgıç Çarşısı, No:3/4

Zeytinburnu/İstanbul, Tel: (212) 613 17 33 Fax: (212) 5013117

Sertifika No: 4605

ISBN 978-975-07-2353-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HALİDE EDİB ADIVAR

HANDAN

ROMAN

♥can

Halide Edib Adıvar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

<i>Ateşten Gömlek</i> , 2007	<i>Yeni Turan</i> , 2014
<i>Handan</i> , 2007	<i>Hindistan'a Dair</i> , 2014
<i>Mor Salkımlı Ev</i> , 2007	<i>Ateşten Gömlek</i> (sadeleştirilmiş), 2014
<i>Sinekli Bakkal</i> , 2007	<i>Vurun Kahpeye</i> (sadeleştirilmiş), 2014
<i>Türk'ün Ateşle İmtihani</i> , 2007	<i>Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri II</i> , 2015
<i>Vurun Kahpeye</i> , 2007	<i>Döner Ayna</i> , 2015
<i>Son Eseri</i> , 2008	<i>Sonsuz Panayır</i> , 2016
<i>Yolpalas Cinayeti</i> , 2008	<i>Halka Doğru</i> , 2017
<i>Tatarcık</i> , 2009	<i>Kenan Çobanları / Maske ve Ruh</i> , 2018
<i>Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri</i> , 2009	<i>Heyula</i> , 2019
<i>Âkile Hanım Sokağı</i> , 2010	<i>Seviye Talip</i> , 2020
<i>Kalp Ağrısı</i> , 2010	<i>Harap Mabetler</i> , 2020
<i>Zeyno'nun Oğlu</i> , 2010	<i>Mevut Hüküm</i> , 2021
<i>Çaresaz</i> , 2017	<i>İstanbul'da Bir Yabancı</i> , 2022
<i>Sevda Sokağı Komedyası</i> , 2011	<i>Raik'in Annesi</i> , 2024
<i>Kerim Usta'nın Oğlu</i> , 2012	
<i>Dağa Çıkan Kurt</i> , 2014	

HALİDE EDİB ADIVAR, 1882'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nde okudu. 1908'de yazmaya başladığı kadın hakları hakkındaki yazılarından dolayı kimi kesimlerin düşmanlığını kazandı. 31 Mart Ayaklanması sırasında Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. 1909'dan sonra öğretmenlik, müfettişlik yaptı. Balkan Savaşı yıllarında hastanelerde çalıştı. 1919'da Sultanahmet Meydanı'nda, İzmir'in işgalini protesto mitinginde tarihî bir konuşma yaptı. 1920'de Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Onbaşı ve üstçavuş rütbeleri aldı. Savaşı izleyen yıllarda Cumhuriyet Halk Fırkası'yla fikir ayrılıklarına düştü. Bunun sonucunda 1917'de evlendiği ikinci eşi Adnan Adıvar'la birlikte Türkiye'den ayrıldı. İlerleyen yıllarda konferanslar vermek üzere ABD'ye gitti, Mahatma Gandhi tarafından Hindistan'a çağırıldı. 1939'da İstanbul'a dönen Halide Edib, 1940'ta İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Filolojisi Kürsüsü başkanı oldu, 1950'de Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili seçildi. 1954'te istifa ederek evine çekildi. 1964'te öldü.

Yayıncının Notu

Bu kitabı hazırlarken yazarın diline, üslubuna, kelime tercihlerine müdahale etmedik; sadece imlasını günümüz kurallarına uyarladık. Artık pek kullanılmayan Arapça, Farsça kelimeler için kitabın sonunda bir sözlük hazırladık. Yabancı kelimeleri de özgün şekilleriyle yazmaya çalıştık. Gündelik hayata ve döneme dair gerekli bilgiler için sayfa sonlarına dipnot düştük.

Handan, ilk olarak 1912'de *Tanin* gazetesinde tefrika edilmişti. Aynı yıl, Tanin Matbaası'nda kitap olarak basıldı. Halide Edib'in en sevilen romanlarından olan *Handan*, geçen yıllar içinde birçok baskı yaptı. Elinizdeki kitabı yayına hazırlarken yazar hayattayken yapılan son baskıyı, 1955 baskısını esas aldık. Gerek gördükçe diğer baskılara da başvurduk.

Refik Cemal'den Server'e

1 Mart 1903

Evleniyorum Server, hem de kiminle olduğunu bil-
sen... Cemal Bey'in alafranga kızlarından biriyle! Unuta-
mazsın değil mi, Kuzguncuk Tepesi'ndeki büyük evin kız-
larını? Senin bize hafta başında geldiğin zamanlar onla-
rın gezmeye gidişini görmek için bazen çıkardık. O sıray-
la kısa yeldirmeleri¹, serbest tavırları, hızlı İngilizceleri-
le giden kızlar! Bilir misin, bunların sokakta İngilizce ko-
nuşmalarına ben itiraz ederdim de sen, "Kendi aralarında,
ne var!" derdin.

Komşuların mutaassıp omuz silkmeleriyle yeni dün-
ya kızları dedikleri ve bütün alafranga deliliklerine rağ-
men mahallede hiçbir gence dönüp bakmayan bu kızla-
ra senin bir zaafın vardı. Kâfir, o zamandan beri kâfirliği
seversin; şimdi artık Paris'te, kadınlar hakkında bu sivri
nazariyelerini yaşıtan canlı numuneleri gördükten sonra

1. Kadınların çarşaf yerine kullandıkları, başörtüsüyle birlikte giyilen hafif üst-
lük. (Y.N.)

bütün bütün başkalaşmışsındır, "Aferin talihli köpek!" diyeceksin.

Fakat ben hâlâ biraz muhafazakârim. İntihap ettiğim, aralarında en sakın ve sessizi! Cemal Bey'in haremının¹ hemşirezadesi. Fakat onu da kendi çocuklarıyla beraber büyütüp aynı terbiyeyi verdiği için ona da mahalle Cemal Bey'in kızı diyor. Görücü giden halam bile muteriz değil; hatta benim alafrangalığın ifratını sevmediğimi onlara anlatmış ve bunda Cemal Bey'in haremi Sabire Hanım'ı kendine hemfikir bulmuştur. Kadın, Cemal Bey'in, çocuklarına verdiği terbiyeden pek de memnun değil; fakat şimdi evli ve bilmem nerede olan üvey kızının nüfuzuna atfediyor. Yeğenine lazım gelen nasihatlerde bulunmuş. Resmimi Cemal Bey, müstakbel nişanlım Neriman'a biz-zat göstermiş ve fikrini sormuş. Neriman hemen kabul etmiş. Bu benim korkak izzetinefsimi azıcık okşadı.

Bilirsin ki ben kadınlar yanında sevicek tiplerden değilim. Bunu her vakit hissederim. Evvela onların en adisine bile korkak ve uzak bir hürmet hissederim ve bu beni her türlü cesarettten men eder. Benim sessiz, durgun bir tavır altında hicabımı, zaafımı onlar soğukluk ve metanet addederler. Bu serbest ve mükemmel kızlardan birinin beni beğenmesi kalbimde acayip bir sevinç uyardırdı. Cemal Bey'le gittim, görüştüm. Mültefit, nazik ve saf çehreli bir adam. Gözlerinde anlayan, iştirak eden bir şefkat var ki, bana onu hemen sevdirdi. O da benden pek memnun görünüyordu. Biraz mahalle, biraz halam, biraz da ben bu izdivacı yapıyoruz. Evvelsi gün nikâh oldu. Nikâhtan sonra nikâhlımı görmeye gittim.

Azıcık kalbim atıyordu. Uzaktan gördüğüm sarışın, pembe genç kızla birdenbire bu kadar mahrem ve mu-

1. Kadın eş. (Y.N.)

kaddes bir rabıtada bulunmak, bu o kadar garip, güzel fakat ürkütücü bir histi.

Beni büyük salonda kabul ettiler. İyice bir salon. Fakat halam gibi sandalyeleri asker usulü, muntazam, duvarlara dizmek âdetinde bir kadın mevcudiyeti hissediliyor. Yalnız salonun ortasına doğru üzerinde küçük palmyeli, halı örtülü bir masa ve yanında yumuşak, koyu birkaç ihmalkâr yastık atılmış bir koltuk! Hemen oradan bir kadının nazik ve tembel varlığı yeni çekilmiş gibi.

Cemal Bey redingotuyla ayakta, yanında Sabire Hanım ve iki kızları beni kabul ettiler. Bu kadınlara ancak sathi bir nazarla bakabildim. Şehper denilen genç kız; ince, beyaz çehreli, siyah, pek siyah gözlü bir genç kız, dudaklarında istihzaya benzer bir kıvrım var. Saffet solgun, mavi gözlü, beyaz tenli, açık sarı saçlı, şişmanca bir genç hanım. Sabire Hanım da müthiş bir Türk hanımı, çocuklarını, kocasını, evini amansız ağız kalabalığıyla kullanan bir Türk hanımı! Cemal Bey'in ara sıra lakırdı söylerken ona yarı müşfik yarı korkak bir yan bakışı var. Nihayet nikâhlım geldi. Beyazlar içinde, beyaz bir melek; saf ela gözleri, parlak kumral saçları ve iyi, pek iyi, pek müşfik tebessümüyle hemen kalbime girdi. Birdenbire sessiz ve müşfik bir hayat, bir cennet hayali gibi gözümün önünden geçti. Cemal Bey, genç kızın biraz büyücek, kalınca parmaklı beyaz ellerini elime verirken ruhumda bir yemin o genç kızın, yalnız o genç kızın olacağını tekrar etti.

Mesudum, o dakikadan beri biraz dalgın fakat korkusuz mesadet duyuyorum Server! Ruhumda nasıl iyi olmak kabiliyetleri uyanıyor bilsen...

Yemeğe kadar biraz resmiydi, ailece oturduk. Cemal Bey odanın ortasındaki boş koltuğa bakarak sahibini takdim eder gibi, "Ah Handan, bugün Handan olmalıydı," dedi.

Ve o Handan derken Neriman'ın saf gözlerinde ıslak, derin bir şefkat, bir arzu uçuyor, hemen kalbindeki en büyük hazineye beni iştirak ettirmek isteyerek böyle bir hazinesi olduğundan müftehir, gözlerimin içine bakarak, "Size Handan'ımızı tanıtacağız," diyordu.

Yalnız bu tezahürata üvey annesi pek o kadar hararetle iştirak etmiyordu. Handan'dan bahsederken Neriman'a bakmadan gözlerinin içinde derin bir iğbirar uyanıyordu. Yemeğe doğru resmiyetimizi bozan yine Handan lakırdısı oldu. O, kurumaz, bitmez bir membaya benziyor. Cemal Bey, Handan'ın ta küçüklüğünden beri fevkaladeliklerinden, hikâyelerinden, Neriman onun kabiliyetlerinden ve güzelliğinden bahsediyordu. Her şeyi sükûnetle dinleyen Sabire Hanım, lakırdı güzelliğe intikal edince dayanamayarak, "İnanmayınız Refik Bey, Handan her şey olabilir, akıllı bir kızdır fakat güzel değildir," diyordu.

Ben de bu son şeye inanıyordum. Halam da onun güzel olmadığını söylemişti. Herhalde merak-aver bir kadın olacak.

O gün ayrılırken Cemal Bey, cuma ve pazar günleri nikâhlımı görmeye gelebileceğimi söyledi. Şimdi muntazaman cuma ve pazar gidiyorum. Ne kadar, ne kadar mesudum Server. Artık bana kadınlarda işkence, kadınlarda ateş, kadınlarda gözyaşı olacağını söyleme! Eğer öyle kadın varsa ben o kadını sevmeyeceğim. Neriman, bütün kadınlığı, muhabbet ve saadeti temsil eden Neriman, huzur, sükûnet veriyor ve daim verecek! Benim için de başka kadın ve aşk olmayacak.

Dün cumaydı, gittiğim zaman küçükhanımların bahçede olduklarını söylediler. Biraz yürüdüm. Evin arkasında bir düzlük, o düzlükte tenis vardı. Üç genç kız beyaz kısa fistanları, başörtüleriyle birbirlerine toplarını fırlatıp duruyorlardı. Neriman beni görünce bütün açık ve

sevgili yüzünden okunan bir saadette koşarak geldi, “Tennis oynar mısınız?” dedi.

Oynamadığımı anlayınca azıcık inkisar-ı hayale benzer bir şeyle elindeki topu, raketi bıraktı. Gittik, bir ağacın altına oturduk. Bilmem her İngiliz deliliğini yapmadığımı duydukça bu çocuğun yüzünde bu gölge uçacak mı? Mamafih bu gölge çabuk geçti. Yerine emniyet ve saadet ve bana haber vermek istediği bir şeyin sevinciyle yanan gözler...

“Handan’dan mektup aldım,” dedi.

Benim dalgınca bir, “Ya,” dememe karşı gözleri bütün bütün bulutlandı:

“Refik Bey, siz Handan’ı sevmiyor musunuz?”

“Sevdiğimi mi istiyorsun?”

“Evet.”

“Niçin?”

“Çünkü ben severim de onun için. Hem görsen mutlak, mutlak seversin, onu herkes sever.”

“Gerçi senin sevmen bir sebep olabilir ama herkesin sevmesi değil. Ben herkesin sevdiğini hiç de sevmem Neriman. Mutlak kendini beğenmiş olacak. Hem söyle, bu kadının faziletleri nedir yavrum?”

“Hiç de kendini beğenmiş değildir. Faziletleri mi? Ne bileyim ben! Eğer bundan beş vakit namazını, her sene orucunu kaçırmaz demek istersen pek değildir. İki de camilere gittiği de var ya. Fakat iyidir, yok yok, hem de fenadır, her şeydir, ne bileyim ben!”

“Ne kadar seviyorsun Neriman... Herhalde senin kadar güzel değildir, hem de yaşlı olacak!”

Neriman kendi çehresinin Handan’dan güzel olmasına hükmettiğimi tuhaf bulmuş gibi güldü, güldü.

“Evet, benden üç yaş büyük. Yirmi üç yaşında.”

“Ya güzelliği?”

“Onu ben de bilmem!”

“Fotoğrafı yok mu?”

“Hiç kendine benzemez.”

“Tarif et.”

“Dur bakayım: Birçok kızılıtlı, açıklı koyulu acayip saçları vardır. Saçlarını iyi düzeltir. Saçlarının renginde büyük büyük gözleri vardır.”

“Çehresinin başka yerleri?”

“Handan’ın çehresinde insan sade gözleriyle saçlarını görür, başka yerlerini düşünemez bile.”

“Endamı, vücudu?”

“Güzeldir.”

“Boylu? Etli?”

“Yok yok, ne tuhafısınız! Orta, ince, fakat birçok in-hina hat ve güzel kıvıldanış!”

“Ben seni sade bir kız zannederim. Meğer nasıl sanatkâr ruhun varmış. Çirkin yeğenlere güzellik veriyorsun. Haydi beni de tarif et!”

“...”

“Sükût ediyorsun. Ne düşünüyorsun?”

“Bir gün Handan seni tarif ettiydi, onu düşünüyorum.”

“Handan beni ne biliyor?”

“Bir gün onunla sizin kapının önünden geçiyorduk. Kapınızın sarmaşıkları altında başınız açık, birisini bekliyordunuz. Karşidan gelen sarışın, ince birine tebessüm ettiniz.” Bu sensin Server. “Handan bana o vakit, ‘Ne güzel bir çehre,’ dedi. ‘Esmer, zengin, sıcak akşamlara benziyor. Fakat yüzünün aşağı kısmı biraz manasız ve hatsız, otuzundan sonra çok şişman olacak gibi!’”

“O kadar mı?”

“O kadar.”

“Demek Handan kız olaydı onu da alabilecektiğim!”

Neriman pek parlak bir şakaymış gibi yine güldü, güldü.

“Ben artık zelil ve sefil bir günahkâr oldum. Ben artık tarihin en melun çehresi Yahuda’ya bir nazire oldum. Yahuda nasıl dünyanın pek muazzez bir simasını, efendisini birkaç dinar için sattıysa ben de dünyanın beni en çok sevmiş bir ruhunu, o ruhun hududu olmayan emniyetini, muhitini sattım, dünyada en çok sevdiği bir şeyin kalbini ondan çaldım.”

Halide Edib’in yazarlık çizgisini belirleyen kitaplarından biri olan **Handan**, mutsuz evlilik ve aşk konularına getirdiği cesur bakış açısıyla yazıldığı dönemde uzun uzun tartışılmış bir eserdir. Me-seleyi ele alış şekliyle edebiyat geleneğimizdeki sınırlayıcı kadın algısını altüst eden roman, anlatım tarzı itibarıyla da edebiyat tarihimizin çığır açan kitaplarından biri olmuştur.

Kaleme aldığı her metinle yeniden tartışılan Halide Edib’in bütün eserleri, gözden geçirilmiş baskılarıyla Can Yayınları’nda.

#edebiyatımızınmirası #mektuproman #yasakaşk #istibdatdönemi #londra

